

DRANGEDAL
KOMMUNE

Forslag til

Kommuneplanens samfunnsdel 2019-2029

Revidert etter vedtak i kommunestyret 19 september 2019, sak 55/19.

Innhold

Forord	3
Visjon og mål	4
Visjon	4
Overordnede mål	4
Mål	4
Utfordringer og muligheter	5
Bærekraftig utvikling	5
Klima og miljø	5
Samfunnssikkerhet og beredskap	5
Vassdrag	6
Folketallsutvikling	6
Utsikter til befolkningsutvikling	6
Næringsutvikling	8
Landbruk	8
Tillit	9
Folkehelse og velferd	10
Kultur og kulturarv	10
Frivillighet og organisasjonsliv	11
Oppfølging av kommuneplanens arealdel	12
Særskilt om arealplanstrategi	12
Gjennomføring	14
Vedlegg:	15
Medvirkningsprosess	15
Innspill	15

Forord

Kommuneplanens samfunnsdel tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Den inneholder en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for utviklingen i kommunen, og danner grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen.

Drangedals hovedutfordring framover er å få tilflytting. Kommunen må bli en mer attraktiv plass å flytte til, og det må være attraktivt å bli der. Vi ønsker også at det skal bli attraktivt å besøke Drangedal, og at det blir mer attraktivt å skape og drive næring for framtida. Det må skapes en utviklings- og endringskultur der alle mobiliseres til innsats for å øke attraktiviteten.

For å få til dette anser kommunen det som avgjørende at både kommunen som organisasjon og kommunesamfunnet (næringsliv, frivillighet, grendelag mm) i større grad utvikler planene, strategiene og tiltakene i fellesskap. Drangedal kommune ønsker å utvikle og etablere samfunnsplanleggingen som en kontinuerlig prosess, og vil prøve ut nye tiltak for å øke attraktiviteten og utvikle den lokale identiteten og stoltheten.

Samfunnsdelen av kommuneplanen har blitt til etter en omfattende medvirkningsprosess, der det våren 2019 er gjennomført åpne møter i alle grendene, samt egne temamøter for ungdom, næringsliv og frivillighet, lag og foreninger. Sammen med et omfattende kunnskapsgrunnlag gir dette grunnlaget for en plan som kan bli et godt redskap for å møte utfordringene og skape en god framtid for Drangedals innbyggere. I desember 2018 ble det arrangert kick-off for arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel. Ordfører inviterte til en helaften med inspirasjon, sterke historier, suksesser, fiaskoer og utfordringer i Tokestua. 200 engasjerte drangedøler møtte opp i verste julestria og bidrog til at dette ble en suksess.

Visjon og mål

Visjon

Drangedal skal ha befolkningsvekst gjennom gode vilkår for bosted, besøkende og bedriftsutvikling.

Overordnede mål

Drangedal

- Driv
- Drøm
- Dugnad

Drangedal – ei bygd i vekst

Mål

Drangedal – et attraktivt sted å bo

- Skape attraktive, gode og trygge bo- og oppvekstmiljø som grunnlag for trivsel og vekst i befolkningen
- Tilrettelegge arealer og bygg som fremmer helse og livskvalitet
- Etablere attraktive møteplasser for ulike befolkningsgrupper
- I Drangedal skal alle oppleve et liv som fremmer verdighet, tilhørighet og mestring i felleskapet
- Alle innbyggere skal være aktive deltagere i lokalsamfunnet og arbeidsliv
- Alle innbyggere skal ha mulighet til å ivareta egen helse, trivsel og livskvalitet

Drangedal – et attraktivt sted å besøke

- Legge til rette for turisme og utbygging av fritidsboliger
- Markedsføre Drangedal eksternt

Drangedal – attraktivt for bedrifter

- Legge til rette for utvikling av lokalt næringsliv og et attraktivt handels- og tjenestetilbud
- Drangedal skal ha et variert og innovativt næringsliv

Utfordringer og muligheter

Drangedal kommune er opptatt av at planleggingen, strategiene som velges og tiltakene som foreslås satt i verk skal være kunnskapsbasert. Det er forut for utarbeiding av planprogrammet gjennomført flere forskningsbaserte analyser som peker på sentrale utfordringer for kommunen framover.

Bærekraftig utvikling

Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling fram mot 2030. Bærekraftmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. De gjelder for alle land og er et veikart for den globale innsatsen for en bærekraftig utvikling.

Drangedal kommune vil at mål og intensjoner fra FNs bærekraftmål får gjennomslag i all kommunal planlegging, investeringer og drift i kommunen.

Klima og miljø

Det skal jobbes aktivt med miljø og klima i Drangedal kommune.

Klimaendringene er en vår tids største trusler. De globale utslippene må ned og vi må forberede oss på og utvikle robusthet for de klimaendringene som uansett vil komme. Det kreves lokal handling og konkrete tiltak.

Det er utarbeidet klimaprofil for Telemark som skal være et kunnskapsgrunnlag for klimatilpasning. Denne gir et kortfattet sammendrag av klimaet, forventede klimaendringer og klimautfordringer i Telemark. Den skal være et kunnskapsgrunnlag og hjelpemiddel i overordnet planlegging.

Kommunen har en viktig rolle i å legge til rette for klimavennlige løsninger innen transport og anlegg. Økt bruk av jernbanen gjennom kommunen og prioritering av overgang fra fossilt drivstoff til miljøvennlige alternativer er viktige satsingsområder.

Kommunen har en viktig rolle i å legge til rette for klimavennlige løsninger innen transport og anlegg. Økt bruk av jernbanen gjennom kommunen, godt busstilbud og prioritering av overgang fra fossilt drivstoff til miljøvennlige alternativer er viktige satsingsområder.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Gjennom å kartlegge, forebygge og begrense uønskede hendelser, unngå å skape ny risiko og redusere skadevirkningene dersom uønskede hendelser inntreffer skal Drangedal ha en god samfunnssikkerhetsmessig beredskap. Kommunens overordna vurdering av risiko og sårbarhet må ligge til grunn for videre arbeid med planverk og arealplanlegging.

Klimaendringer har de siste årene vært den største utfordringen for beredskapen i Drangedal. Ekstremvær med sterk vind, store snøfall og langvarig tørke med påfølgende skogbranner har gjort kommunen bedre rustet til å takle større hendelser. For å sikre en god fremtidig beredskap er det viktig med god forankring i hele organisasjonen, samarbeid med private og offentlige aktører og frivillige med lokal tilknytning.

Det skal jobbes kontinuerlig med vurdering av trusselbilde og utarbeides nye scenarioer der en ser at det er behov for det. I dette arbeidet bruker en anbefalinger fra overordnede myndigheter og lokale problemstillinger.

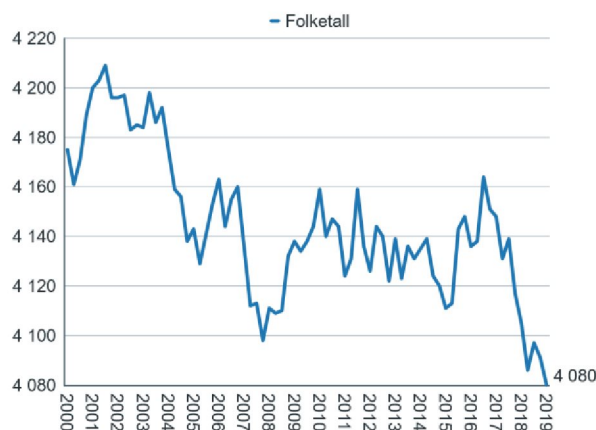
Vassdrag

Vassdragene er viktige elementer i norsk natur. I Drangedal er også vassdragene viktige. Før var de en viktig transportåre for fløtning av tømmer, i dag er de en kilde for friluftsliv og rekreasjon for mange. Det er åpnet opp for videre kraftutbygging i Suvdøla vassdraget og her skal ny kraftstasjon stå ferdig i 2019. Dette vil sikre lokal kraft til Drangedals innbyggere og hytteinnbyggere. I tillegg er det åpnet for småkraftutbygging i flere mindre vassdrag. Gautefallvassdraget er varig vernet og må derfor tas spesielle hensyn til.

Folketallsutvikling

Folketallet i Drangedal har hatt små endringer siden 2000, men det har vært en viss nedgang. I begynnelsen av 2000 var det 4 176 innbyggere, mens det var 4 080 innbyggere i begynnelsen av 2019.

Drangedal har en befolkningssammensetning med forholdsvis mange eldre og få unge kvinner. Det gjør at kommunen har et fødselsunderskudd. Drangedal må derfor ha netto tilflytting for å unngå befolkningsnedgang.

Figur 1: Folketallet i Drangedal

Det er derfor viktig for Drangedal å oppnå tilflytting av innbyggere. Gjennom en slik tilflytting vil folketallet opprettholdes og økes.

Det er flere forhold som har betydning for nettoflyttingen til en kommune. Telemarksforsking har identifisert de viktigste som: Norges innvandring, kommunens sentralitet, arbeidsplassvekst i nabokommuner, arbeidsplassvekst i egen kommune og kommunens attraktivitet som bosted. De tre første forholdene kan Drangedal gjøre lite med, men arbeidsplassveksten i egen kommune og egen bostedsattraktivitet kan påvirkes.

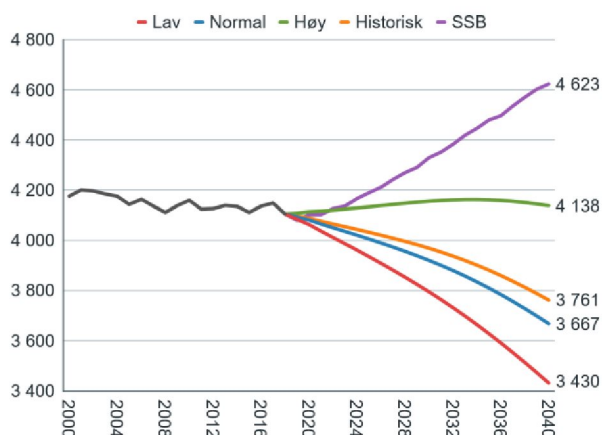
Det må derfor være en målsetting at Drangedal øker sin attraktivitet både for næringsliv og for bosetting slik at folketallet stabiliseres eller økes.

Utsikter til befolkningsutvikling

SSB har laget framskrivinger for folketallet i Drangedal i 2018. Disse framskrivingene (hovedalternativet) viser at det skal bli

vekst i antall innbyggere i kommunen fra til 2040.

Telemarksforskning sine scenarier viser en helt annen utvikling. I disse scenariene vil Drangedal få nedgang i antall innbyggere med mindre kommunen klarer å øke sin attraktivitet for bosted og arbeidsplasser. Dersom kommunen oppnår en høy attraktivitet for næringsliv og arbeidsplasser, vil folketallet holde seg stabilt.

Figur 2: SSB sin framskriving av folketallet i Drangedal og Telemarksforskning sine scenarier. Telemarksforskning

Dersom det blir nedgang i folketallet i Drangedal, vil denne nedgangen komme blant de yngre innbyggerne. Antall eldre vil helt sikkert øke sterkt. Derfor er det viktig å skape betingelser for vekst, eller i det minste unngå fortsatt nedgang.

Et av hovedmålene til Drangedal er derfor å skape høyere attraktivitet for bosetting, besøk og bedrifter slik at en kan skape vekst i folketallet.

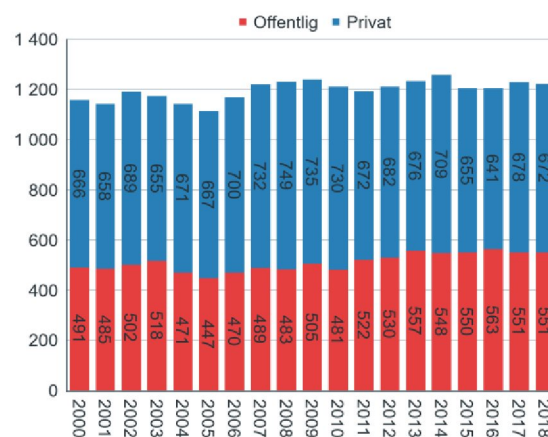

Bilder fra grendemøte på Furuheim og Neslandsvatn

Næringsutvikling

Antall arbeidsplasser i Drangedal har vært stabilt siden 2000. Det har vært vekst i antall arbeidsplasser på landsbasis. Arbeidsplassutviklingen i Drangedal har derfor vært svakere enn i resten av landet.

Over 40 prosent av de som bor i Drangedal og er sysselsatt arbeider i en annen kommune. De fleste som pendler ut har arbeid i en annen kommune i Grenland. Grenland har samlet sett hatt en svak arbeidsplassutvikling. Dette har også svekket innflyttingen til Drangedal.

Figur 3: Antall arbeidsplasser i Drangedal

Det må derfor være et mål å forbedre næringsutviklingen og arbeidsplassveksten i Drangedal. Dette vil påvirke flyttetallene positivt og befolkningen blir mindre avhengig av å pendle til andre kommuner.

Drangedal skal ha et variert og innovativt næringsliv. Det skal jobbes for å videreutvikle etablerer – og innovasjonsarbeidet, entreprenørskap i skolen og skape flere kulturbaserte arbeidsplasser.

Ny virksomhet innenfor skog, utmark, reiseliv, opplevelser og mat kan skape nye arbeidsplasser i kommunen og føre til økt bosetting. Det er i dag flere unge som satser friskt innenfor landbruk og dyreproduksjon og som skaper sine egne arbeidsplasser.

Drangedal har et stor potensiale til å bli en besøkskommune ved utvikling av nye reiselivsprodukter innenfor mat og opplevelser. Utvikling av Gautefall og Toke vil trekke flere besøkende til bygda som igjen gir økt grunnlag for lokale forretninger og næringsliv. Bygging og bruk av hytter er og vil være en svært viktig faktor for utvikling av næringsliv og bosetting i kommunen.

Landbruk

Det er i dag flere unge som ønsker å satse innenfor landbruket for å skape seg sin egen arbeidsplass og utvikle matprodukter og naturbaserte opplevelser. Det har vært flere generasjonsskifter der de unge som nå har overtatt eiendom ønsker å satse på ny og større dyreproduksjon. Det satses innenfor melkeproduksjon, ammekyr, sau og hjort. Flere av disse ønsker å utvikle nisjeprodukter med lokalmat. Fyrtårnet innenfor matproduksjon i Drangedal er Holte Gård som hjelper nisjeprodusentene med blant annet distribusjon.

For å hindre større konflikter mellom bosetting og landbruksdrift er det viktig med god informasjon og planlegging. Det har ikke vært noe problem tidligere, men en kan se en dreining mot at avstanden mellom matprodusent og forbruker har økt. Boligeiere mangler forståelse for at det både lukter og bråker i nærheten av landbruksarealer og produsentene mangler forståelse for at dette er et problem.

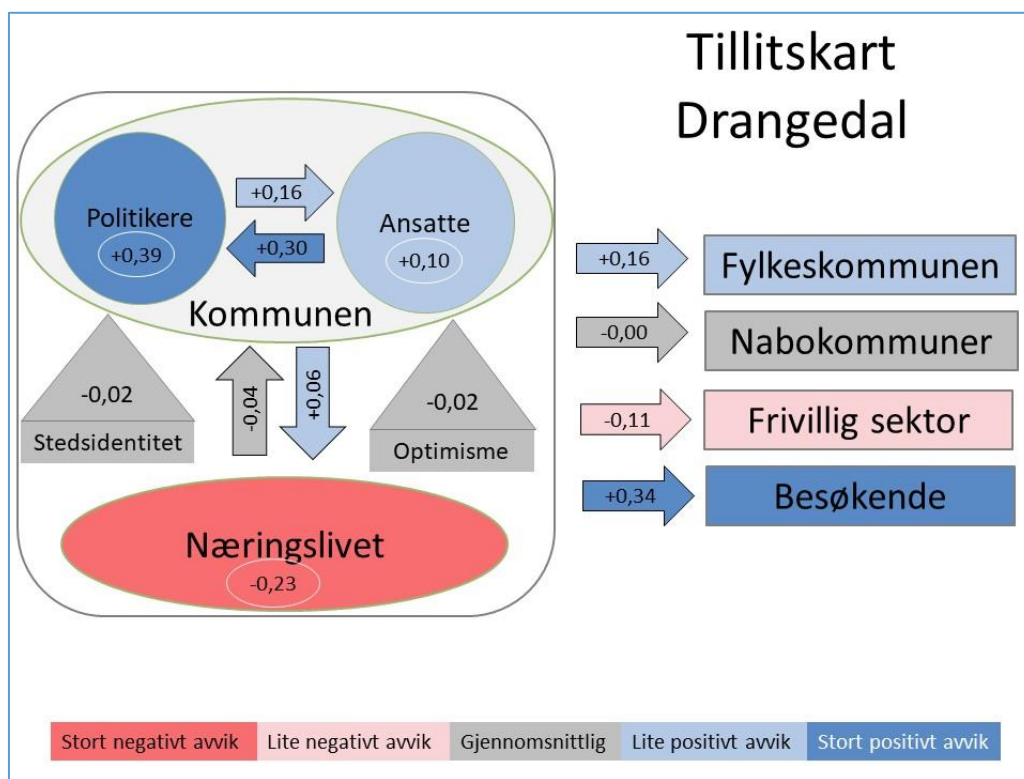
I Drangedal har det vært lagt stor vekt på å unngå oppsplitting og nedbygging av verdifulle landbruksområder. Dette er viktig å videreføre for å sikre sammenhengende naturressurser innenfor jordbruket.

Aktiviteten i skogbruket har de senere år blitt bedre og det avvirkes mellom 40.000 m³ og 50.000 m³ i året. Dagens vogntog er større enn det skogsbilveinettet er dimensjonert for og dette kan skape utfordringer med å få tømmeret ut av skogen.

Klimaendringer påvirker skogen med tanke på tørke, brann, insektangrep og økt og mer intens nedbør. Langvarig tørke øker faren for skogbrann og perioder med økt og intens nedbør setter større krav til blant annet vedlikehold av skogsbilveinettet. Det er viktig med god planlegging i forkant ved bygging av nye skogsbilveier og ved opprusting av gamle veier.

Tillit

Det er gode tillitsforhold internt i kommunen, men tilliten mellom kommunen og næringslivet kan forbedres. Næringslivet har lav selvtillit og lavt samfunnsengasjement.

Figur: Tillitsmåling for Drangedal, gjennomført av Telemarksforskning 2018.

Folkehelse og velferd

Folkehelsearbeid er samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme folkehelsen. I dette ligger nødvendigheten av å styrke verdier som gir det enkelte individ og grupper muligheter for ansvar, delaktighet, solidaritet, mestring og kontroll over eget liv og situasjon.

En økning i andelen eldre fremover vil innebære at utfordringene innenfor helse- og velferdssektoren vil øke, og det vil ikke minst ha betydning for kommuneøkonomien i årene som kommer.

For å møte økningen i antall eldre har den nasjonale helse- og omsorgspolitikken lagt opp til en politikk hvor en i større grad bygger opp hjemmebaserte tjenester slik at innbyggerne kan bo lengst mulig i eget hjem. Utviklingen av velferdsteknologi og at eldre bor hjemme lengre kan også være en mulighet for å skape nye arbeidsplasser.

Både Ungdata-undersøkelsen og folkehelseprofilen for Drangedal peker på sosial ulikhet i helse som en viktig utfordring framover. Helse og levevaner henger sammen med, og varierer med sosiale forhold, slik som utdanningsnivå og inntekt. Sosial ulikhet i helse gjennomsyrrer igjen de andre store folkehelseutfordringene; psykisk og fysisk helse og levekårsproblemer.

God oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer er en forutsetning for å beskrive folkehelse, utfordringer og ressurser. Det er nødvendig for å kunne planlegge og gjennomføre tiltak.

Forebyggende arbeid og tidlig innsats må prioriteres, både av hensyn til innbyggernes livskvalitet og fordi det er mye mer ressurseffektivt.

Drangedal vil arbeide aktivt for sosiale bærekraftige lokalsamfunn og helsefremmende nærmiljøutvikling. Gjennom aktiv bruk av folkehelseprofilen vil kommunen analysere befolkningens helsetilstand og rette innsatsen mot underliggende årsaker.

Kommunen har ansvar for å fremme folkehelse gjennom sine virkemidler og folkehelseperspektivet skal inngå i planlegging og lokal samfunnsutvikling.

Kultur og kulturarv

Kultur kan være så mangt. Det kan være å produsere, utøve, formidle eller distribuere kunst eller kultur-uttrykk. Det kan også være å forvalte og formidle vår lokalhistorie, kulturarv og identitet.

Kulturarven må synligjøres og aktiviteten rundt dette må vises med stolthet og brukes som en ressurs for å skape sterkere identitet, engasjement og omdømme. Ikke minst må kommunen se på mulighetene for å tilrettelegge og markedsføre kulturminner som del av det lokale opplevelsestilbudet knyttet opp mot reiselivsnæringen.

Vern av viktige kulturlandskap i kommunen må ha en sentral plass i arealplanleggingen og ha prioritet med hensyn til konkrete tiltak og virkemidler.

Frivillighet og organisasjonsliv

«Livsviktige vener på bygda. Bygde Noreg overlever ikkje på busettingsprogram og vill natur aleine, men på venskap og sterke band mellom dei som bur der»

Sitat fra en kronikk i Nationen

Det å ha venner og kunne være med i et felleskap betyr mye for folks trivsel og helse. Det er stor deltagelse i lag og foreninger og det gjøres et stor frivillig innsats i Drangedal. Kommunen må fortsette å legge forholdene til rette slik at frivilligheten får gode vilkår og utvikler seg på egne premisser.

Bilder fra ungdomsmøt og grendemøte Neslandsvatn

Oppfølging av kommuneplanens arealdel

Plansystemet skal etableres slik at kommuneplanen er det overordnede dokumentet, dvs at alle andre planer skal bygge på denne. Dette skal sikre at kommuneplanen vil fungere som styringsverktøy slik det er ønsket.

Ved behov kan kommuneplanens mål konkretiseres og eventuelt utdypes gjennom målbare mål og tiltak i tema – eller kommunedelplaner. Målene skal realiseres ved at de inngår i kommuneplanens handlingsdel.

KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL	TEMAPLAN/ KOMMUNEDELPLAN	KOMMUNEPLANENS HANDLINGSDEL
Visjon og satsingsområder - Overordnede mål - Strategier	Konkretisering av kommuneplanen eller tema - Mål - Tiltak	Prioritering og tildeling av ressurser - Oppfølging av satsingsområder i samfunnsdelen - Sortering og prioritering av tiltak fra Områdeplaner/ kommunedelplaner

Særsilt om arealplanstrategi

Det er et ønske om å bidra til økt vekst og utvikling gjennom tilrettelegging for gode bolig – og næringstomter. Vi ser et behov for flere og mer fleksible boligtomter nærmere sentrum og det ble i 2018 varslet oppstart for revidering av kommunedelplan for Drangedal sentrum. I denne planen legges det vekt på muligheter for fortetting.

Drangedal er en stor hyttekommune sammenlignet med antall fastboende på drøyt 4100 i 2018. Det er registrert ca. 1200 fritidsboliger i kommunen. Dette tilsvarer litt i overkant av en hytte per kvadratkilometer. I hovedsak er satsningsområdene for utbygging av fritidsboliger lokalisert rundt Tokevassdraget og i Gautefall området. Det er egne kommunedelplaner for Toke og Gautefall som tilrettelegger for økt fortetting og bruk av områdene til rekreasjon og friluftsliv.

I Drangedal har det vært lagt stor vekt på å unngå oppsplitting og nedbygging av verdifulle landbruksområder. Dette er viktig å videreføre for å sikre sammenhengende naturressurser innenfor jordbruket.

Økt utbygging av gang og sykkelveier, fortrinnsvis på steder som trygger skoleveien. Det ligger per i dag ferdige reguleringsplaner for GS veier flere steder i kommunen. Disse prioriteres i handlingsdelen. Tidligere vedtatte GS veier videreføres i kommuneplanens handlingsdel.

13

Gjennomføring

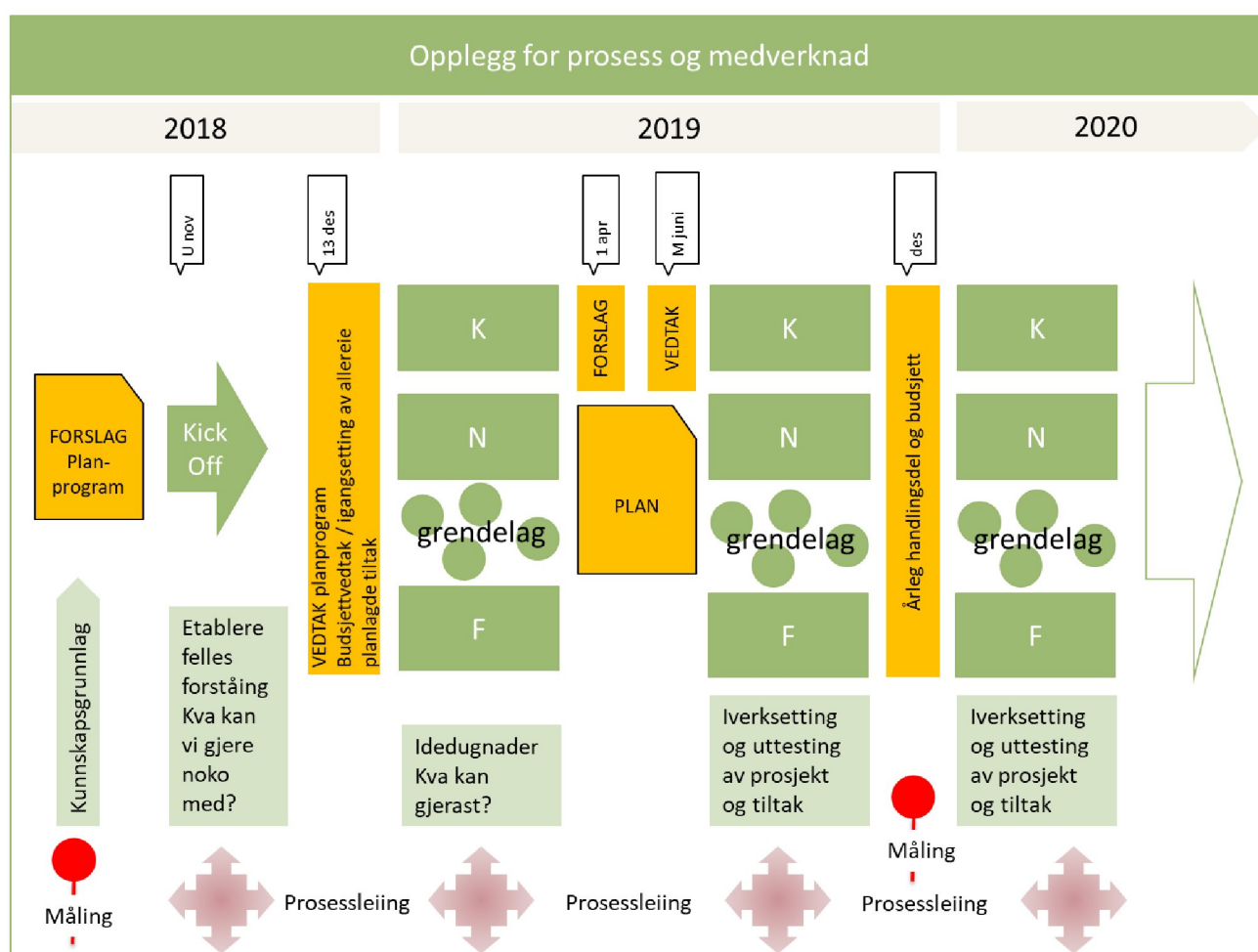
Forutsetningen for å lykkes med strategier og tiltak er å utvikle en god samarbeids- og endringskultur.

God tillit mellom ulike grupper er nødvendig for raskt å kunne komme i gang med nye tiltak og skape oppslutning om dem. Medvirkning er en forutsetning for gjennomføring.

Samskaping krever mot til å prøve og feile, og mot til å teste ut hvordan ulike tiltak og medvirkningsopplegg virker. For å kunne gjøre denne uttestingen systematisk må det settes av ressurser til kunnskapsbaserte prosesser og følgeevaluering.

Medvirkning skal bidra til å redusere interessekonflikter og gi omforente løsninger. For å møte framtidens utfordringer er medvirkning og samskaping også en strategi for å få til økt attraktivitet og utvikling av lokal identitet og stolthet. Medvirkningen vil utvikles underveis, avhengig av erfaringer med og resultater av de tiltakene og aktivitetene som testes ut.

Det er lagt opp til løpende kunnskapsbasert evaluering av utviklingen, slik at handlingsplanene og operative tiltak hele tiden kan tilpasses virkeligheten og være mest mulig relevante.

Figur: Opplegg for planprosess og medvirkning. (K=kommune, N=næringsliv, F=frivillighet). I dette planarbeidet legger vi opp til en systematisk kunnskapsbasert prosess også etter at planen er vedtatt, for kunne nå ambisiøse mål om økt attraktivitet.

Vedlegg:

Medvirkningsprosess

Planprogram ble lagt ut på høring 30.10.2018 og vedtatt av formannskapet 07.02.2019. Det ble invitert til åpne folkemøter i grendene, med næringsliv, frivilligheten og ungdommen for å komme med innspill til både samfunnsplanen og tilhørende handlingsplan. Disse er innarbeidet i denne planen.

Følgende medvirkningsmøter er gjennomført:

2018

5. april	Oppstartsmøte og Work-shop, kommunestyresalen
14. desember	Drangedal 2030

2019

13. februar	Henseid Grendehus
26. februar	Åsheim i Kjosen
27. februar	Bostrak Grendehus
28. februar	Furuheim, Bø i Tørdal
4. mars	Sagodden Kro, Neslandsvatn
5. mars	Næringslivet, Kåsmyra
11. mars	Frivillige lag og foreninger, kommunestyresalen
13. mars	Drangedal sentrum, kommunestyresalen
14. mars	Ungdomsmøte, kommunestyresalen

Innspill

Innspill fra øvrige myndigheter og folkemøter er innarbeidet i plandokumentet.